

עין משפט
גזר מצוה

ס:

אשר יצר את האדם בחבמה.
בתנחומא ויצרא אלהים את האדם א"ר צון בחכמה שהתקין מזוגותיו ואח"כ צרלו היינו דלמר צנסהדרין צס"פ אחד דיני ממונות (דף נח.)
לכך נצרא צערצ שצת כדי שיכנס לסעודה מיד וע"כ יסדו אשר יצר את האדם בחכמה:
מפליא לעשות.
משום דלמרינן צצ"ר כי גדול אסת

ועושה נפלאות אסת אלהים לצדך אדם עושה נאד אפילו יש צו נקצ אחד מלא מחט סדקית הרוח יוצא ואינו יכול לשמור צו יין והקצ"ה צרא נקצים נקצים צאדם ושומר הרוח שאינו יוצא ממנו:
כי שמע קול תרנגולא אומר ברוך שנתן לשבוי בינה להבחין. והוא הדין אפילו כי לא שמע דאין צרכה זו אלא להצמנה על הנהגת האורה שתרנגול מצחין והוא נהנה מן האור:
כי פרים סודרא עץ רישיה. וה"ה לכל כוצע ולכל כסוי ודוקא כשהנהג אצל אס אינו נהנה כגון שהוא שוכב על מנתו לא יצרך לא זו ולא מלגיש ערומים ולא צרכות כיוצא בזה כיון שלא נהנה כדמשמע צפרק שלישי דמגילה (דף כד:) גבי מי שלא ראה מאורות ומימי דכולי עלמא צעי

סיהנה מן האורה:
אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין. כיון דמתלת הנחתו צורועו יש לצרך להניח אצל צשל ראש מצרך על מלות ולא להניח שצכר התחיל והניח אחד מהם וצפ' הקומץ (מנחות לו.) וסס) אמר לא סח מצרך אחת סח מצרך שמים פ"ה דעל שמי התפילין קאמר דמצרך צרכה אחת על שמהין צלל סח צינתים ודומק לומר דלל הוצרכו שמי צרכות להניח ועל מלות אלא כשסח ועצר עצירה. לכן פר"מ דעל של ראש שהיא גמר מלוה ועיקר דיג צה ד' צמים ושי"ן מצרך על מלות אצל סח חוזר ומצרך שמים על של ראש וכן צשימושא רצא דגאונים ולפר"מ גבי סח מצרך שמים אס יניח של ראש לצד דאין מעכבין זה את זה מצרך שמים על של ראש צלצד ומה שלא הזכיר הגמ' על של ראש צלצד להניח זה צלל זה דתפילין צי צר מצכו שמים לפי שאין רגילות כלל מצכו שמים וכן רצון אלחנן צסדך תקון תפלה שלו כתצ כן:
ובל

מעפעפי ויהי רצון מלפניך ה' אלהי שתרגילני בתורתך ודבקני במצותיך ואל תביאני לא לידי חטא ולא לידי עון ואל לידי נסיון ולא לידי בוזין וישלוט בי יצר טוב ואל ישלוט בי יצר הרע ותצילני מפגע רע ומחלאים רעים ואל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים ותהא מטתי שלמה לפניך והאר עיני פן אישן המות ברוך אתה ה' המאיר לעולם כולו בכבודו וכי מתער אומר אלהי נשמה שנתת בי טהורה אתה יצרתה בי אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי רבון כל העולמים אדון כל הנשמות ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים וכי שמע קול תרנגולא לימא ברוך אשר נתן לשבוי בינה להבחין בין יום ובין לילה כי פתח עיניה לימא ברוך פוקח עורים כי ע' תריץ ויחיב לימא ברוך מתיר אסורים כי לביש לימא ברוך מלביש ערומים כי זקיף לימא ברוך זוקף כפופים כי נחית לארעא לימא ברוך רוקע הארץ על המים כי מסגי לימא ברוך המכין מצעדי גבר כי סיים מסאניה לימא ברוך שעשה לי כל צרכי כי אסר המייניה לימא ברוך אוזר ישראל בגבורה כי פרים סודרא על רישיה לימא ברוך עוטר ישראל בתפארה כי מעטף בציצית לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית כי מנח תפילין אדרעיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין כי משי ידיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים כי משי אפיה לימא ברוך המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה

אלהי שתרגילני בתורתך ודבקני במצותיך ואל תביאני לא לידי חטא ולא לידי עון ואל לידי נסיון ולא לידי בוזין וכופא את יצרי להשתעבד לך ורחקני מאדם רע ומחבר רע ודבקני ביצר טוב ובחבר טוב בעולמך ותנני היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ותגמלני חסדים טובים ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל:
חייב אדם לברך כו'. מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה אילימא כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב כך מברך על הרעה הטוב והמטיב והתנן על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת אמר רבא לא נצרכה לאלא לקבולינהו בשמחה אמר ר' אחא משום ר' לוי מאי קרא יחסד ומשפט אשירה לך ה' אומרה אם חסד אשירה ואם משפט אשירה רבי שמואל בר נחמני אמר מהכא ”בה' [אהלל דבר באלהים אהלל דבר בה'] אהלל דבר זו מדה טובה באלהים אהלל דבר זו מדת פורענות רבי תנחום אמר מהכא ”כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא ורבנן אמרי מהכא ”ה' [נתן וה'] לקח יהי שם ה' מבורך אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דר' עקיבא ”לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא מטא לההיא מתא בעא אושפיזא לא יהבי ליה אמר כל דעביד רחמנא ”לטב אזל ובת ברברא והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא אתא זיקא כבייה לשרגא אתא שונרא אכליה לתרנגולא אתא אריה אכליה לחמרא אמר כל דעביד רחמנא לטב ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא אמר להו לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא

הרואה פרק תשיעי ברכות

הפסכדו וכו'.
אל המלאכים המלוים אותו הוא אומר שנאמר כי מלאכיו יאֹה לך (תהלים 65):
שאס יפתח אחד מהם. מן החללים כגון הלצ או הכרס או המעים:
או **אס יספס אחד מהם.** מן הנקצים הפתומים כגון הפה או החוטם או פי הטבעת.
יפתח קאי לחללים יסתם קאי לנקצים:
קלירי. חולים:

רופא כל צער. כנגד הליאה שהיא רפואת כל הגוף:
ומפליא לעשות. כנגד שהגוף חלול כמו נאד והנאד הזה אס יש צו נקצ אין הרוח עומד צמוכו והקצ"ה צרא את האדם בחכמה וצרא צו נקצים נקצים הרבה ואעפ"כ הרוח צמוכו כל ימי חייו וזו היא פליאה וחכמה:
והאף מעטי שלמה. שלא היא פסול ורשע צורעי:
לשכוי. תרנגול דאיכא דוכתא דקרו לתרנגול שכוי כדלמרינן צר"ה (דף ס.). הכי גרסי' **אילימא כשם שמצרך על הטובה הטוב והמטיב כך מצרך על הרעה הטוב והמטיב והסנן על צשורות טובות הטוב והמטיב ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת:**
לקבולינהו צשמחה. לצרך על מדת פורענות צלצד שלס:
אלהים. לשון דיין כמו עד האלהים יצא דבר שיהס (שמות כב):
וצם צדצרא. ולן צשדה:
הוס צהדיה תרנגולא. להקילו משנתו:
הכל

ולא תביאני לידי חטא ולא לידי עון ולא לידי נסיון ולא לידי בוזין וישלוט בי יצר טוב ואל ישלוט בי יצר הרע ותצילני מפגע רע ומחלאים רעים ואל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים ותהא מטתי שלמה לפניך והאר עיני פן אישן המות ברוך אתה ה' המאיר לעולם כולו בכבודו וכי מתער אומר אלהי נשמה שנתת בי טהורה אתה יצרתה בי אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי רבון כל העולמים אדון כל הנשמות ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים וכי שמע קול תרנגולא לימא ברוך אשר נתן לשבוי בינה להבחין בין יום ובין לילה כי פתח עיניה לימא ברוך פוקח עורים כי ע' תריץ ויחיב לימא ברוך מתיר אסורים כי לביש לימא ברוך מלביש ערומים כי זקיף לימא ברוך זוקף כפופים כי נחית לארעא לימא ברוך רוקע הארץ על המים כי מסגי לימא ברוך המכין מצעדי גבר כי סיים מסאניה לימא ברוך שעשה לי כל צרכי כי אסר המייניה לימא ברוך אוזר ישראל בגבורה כי פרים סודרא על רישיה לימא ברוך עוטר ישראל בתפארה כי מעטף בציצית לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית כי מנח תפילין אדרעיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין כי משי ידיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים כי משי אפיה לימא ברוך המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה אל תביאני לא לידי חטא ולא לידי עון ואל לידי נסיון ולא לידי בוזין וכופא את יצרי להשתעבד לך ורחקני מאדם רע ומחבר רע ודבקני ביצר טוב ובחבר טוב בעולמך ותנני היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ותגמלני חסדים טובים ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל:
חייב אדם לברך כו'. מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה אילימא כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב כך מברך על הרעה הטוב והמטיב והתנן על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת אמר רבא לא נצרכה לאלא לקבולינהו בשמחה אמר ר' אחא משום ר' לוי מאי קרא יחסד ומשפט אשירה לך ה' אומרה אם חסד אשירה ואם משפט אשירה רבי שמואל בר נחמני אמר מהכא ”בה' [אהלל דבר באלהים אהלל דבר בה'] אהלל דבר זו מדה טובה באלהים אהלל דבר זו מדת פורענות רבי תנחום אמר מהכא ”כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא ורבנן אמרי מהכא ”ה' [נתן וה'] לקח יהי שם ה' מבורך אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דר' עקיבא ”לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא מטא לההיא מתא בעא אושפיזא לא יהבי ליה אמר כל דעביד רחמנא ”לטב אזל ובת ברברא והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא אתא זיקא כבייה לשרגא אתא שונרא אכליה לתרנגולא אתא אריה אכליה לחמרא אמר כל דעביד רחמנא לטב ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא אמר להו לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא

מסורת הש"ס

- ↑ נגידתם הרי"ף ורש"י חללים ועיי ב"י ור"מ,
- ↑ נפירותו מתנא בשש"י לעיל מז. ד"ה אילו. א. נלעיל נט.
- ↑ נשי. ברא"ש פירושן. ב. נעמ"ש על הגליון בנבים סב. א. א. נמנח' לו.
- ↑ א. נבלאים אהלל דבר כה' אהלל דבר כך אילא בקרא וכן צרכ אלפס העמוד על נכון. א.

תורה אור השלם

- ↑ לדרד מזמור חסד ותשפוט אשירה לך יי. אשפוט: תהלים קא א.
- ↑ באלהים אהלל דבר בך אהלל דבר: תהלים נו יא.
- ↑ בוס ישועות אשא ובשם יי אקרא:

- ↑ תהלים קטז ג-ד אפסתי חבלי מות ומצרי שאול מוצאני צרה ויגון אקרא: ובשם יי אקרא אגיד יי מלטה נפשי:
- ↑ תהלים קטז ג-ד ויאמר ערם יצאתי מבטן אמי וצרה אשוב שקמה יי נתן וי לקח ידי שם יי מברך: איוב כא

הגהות הגר"א

- ↑ נב' לעמוד לפניך. כ"צ אפי' שעה א': [ב] שם ותן חלקי כו'. כ"צ זו היא מוספת של ר"ע גאון:

מוסף רש"י

- ↑ קא שוינהו אבא. שמואל היה קורא לצד אצל לטביו (עיי' לו.) להניח תפילין.
- ↑ צשל יד מתחיל להניח (מנחות לו.) על מצות תפילין. דעכסיו גומר את המלוה (שם).